

پژوهش مردم شناسانه تاق علی (ع) از منظر گردشگری

ناصر شجاعی باغینی^۱ و فاطمه حقدوستی^۲

۱- مربی دانشگاه آزاد اسلامی

۲- کارشناس ارشد تربیت بدنی

چکیده:

ایزدمهر؛ استوره یا پیامبری بوده که «تابع اهورامزدا و زروان آکرا نه (زمان نامتناهی) یا زروان بی کران بوده است و خود به عنوان آفریننده و واسطه میان انسان و خدایان برتر پرستش می شده.» (آیین میترا، مارتین ورمازرن، ترجمه نادرزرگ زاد: ۱، ۷۸۳۱) مکتبش؛ دین مهری، کیش مهر، مهرپرستان، میترایسیم یا ام دین، نام داشته و پیدایش این مکتب را تا ۱۳ هزار سال قبل تخمین می زنند، این مکتب مراسم آیینی اش سری بوده و با نجوم و کوه و نقاشی مرتبت است و ۱ مرحله داشته، و بعد از هزاران سال کیش مهر و مناسکش به اغلب مکاتب مختلف جهان راه یافته و اولین قوم یکتاپرست در جهان باستان لقب گرفت. نام مهرکده شیوشگان؛ ترکیبی از نام کوه شیوشگان و مهرکده است که از نیمرخ از سایه نگاره در سال دو بار مانند یک قرص ماه کامل می شود، این اثر مشرف به قبرستان شرقی کرمان است. مهرکده؛ به معنای خانه مهر است، و شیوش به معنای شیون و ناله و فریاد است. اکنون این دست کند تاق علی(ع)، نام دارد. در مقایسه با ابعاد سایر پرستش گاه های صخره ای مشابه در جهان، از حجم بسیار وسیع تری برخوردار است. مجموعه این نیایشگاه به صورت چندین محوطه مجزا در کنار هم و در دل صخره های کاملاً عمودی به ابعاد عظیم حجاری شده است. با یافتن این آثار باستانی بسیار کهن، که تلفیقی از علم و هنر جهت مناسک آیینی کیش مهر، برپا و ادغام شده، کرمان قابلیت این پتانسیل را داراست که جایگاه رفیعی در پیدایش علم و هنر در جهان به دست آورد. با توجه به دارا بودن تمام پتانسیل های نیایشگاه های مهرپرستان در شیوشگان، و وجود متون و اشعاری کهن در وصف این مکان عظیم، ساخت این بنا براساس علوم مختلف و دانشی وافر صورت گرفته است، و کرمان می تواند نامزد قبله گاه مهرپرستان جهان باستان بوده باشد. شواهد گواه آن است که منشور کورش زابیده تفکر مهرپرستان است. با توجه به علاقه مندی جامعه جهانی به آثار میترایسیم، تحقیقاتی در مورد دستکدهای مهرکده شیوشگان، وجود ندارد و ضرورت دارد که موضوع بررسی شود. این تحقیق با روش تحلیل محتوا با شیوه مطالعاتی کتابخانه ای، میدانی (مصاحبه و مشاهده مشارکتی) تنظیم گردیده است.

واژگان کلیدی: سایه نگاری، تاق علی (ع)، ایزد مهر، شیوشگان، شیوتکوه، قرینه خورشید، البرز کوه

مقدمه:

از آنجا که توریست نقش بسیار مهمی در اقتصاد هر کشور دارد که خود می تواند ایجاد اشتغال نماید و جوانان را مشغول نماید. با توجه به اینکه ۶۰٪ افراد نیز نقش توریست را در ایجاد اشتغال مؤثر ارزیابی کرده اند پس توریست در زمینه ایجاد اشتغال مهمی را دارا می باشد. یکی از علل بازدید جهانگردان از یک کشور دیدن آثار باستانی آن سرزمین می باشد پس با توجه به یافته ها آثار باستانی نقشی بسزا در جذب توریست دارا می باشد. فرهنگ یک ملت بیانگر هویت جامعه و تعیین کننده نحوه احساس

و رفتار اعضای جامعه است بنابر این می توان اذغان نمود که فرهنگ یک کشور در صنعت توریسم نقش مهم دارا می باشد. تاریخ و فرهنگ هر کشور رتبه ای عمیق در یکدیگر دارند و با توجه به اینکه کشور ما توانسته هویت تاریخی خود را حفظ کند پس فرهنگ اصیل ایران نیز محفوظ مانده است.

بیان مساله

همانگونه که می دانیم آثار باستانی و میراث فرهنگی یک کشور بیان کننده و فرهنگ هویت یک ملت می باشد و فرهنگ نیز به عنوان پدیده ای پویا، از اساسی ترین جنبه های حیات اجتماعی هر جامعه می باشد. در حقیقت همانگونه که افراد شخصیت و هویت خاص خود را دارند چنانچه جامعه را موجودی حقیقی بنگاریم و نه اعتباری، فرهنگ، شخصیت و هویت جامعه را معرفی و مشخص می نماید پس بررسی شیوه های زندگی و چگونگی چهره بی تاریخی مردمی که هزارها سال است در عرصه معینی از زمین به سر می برند و یکی از نام و نشان ترین و پایدارترین فرهنگهای جهانی را به خود اختصاص داده اند کار ساده ای نیست.

بدین قرار هر قدر که بدهتاً نام ایران مشخص از نام و خصوصیات ممتاز عناصر انسانی مغالی باشد که در زمانهائی بین سه تا چهار برار سال بیش مملکت پای نهاده اند مسلم است که ساکنان کنونی کشور بدون استثناء از میراثهای مشترک همه مردمی برخوردارند که از کهن ترین روزگاران تا حال در آن به سر برده اند و آثار ماندنی بیشماری در عرصه های مختلف حیات، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، نظامی، و... بر جای نموده اند. واز آنجا که توریست نقش بسیار مهمی در اقتصاد هر کشور دارد که خود می تواند ایجاد اشتغال نماید و جوانان را مشغول نماید. با توجه به اینکه ۶۰٪ افراد نیز نقش توریست را در ایجاد اشتغال مؤثر ارزیابی کرده اند پس توریست در زمینه ایجاد اشتغال مهمی را دارا می باشد. یکی از علل بازدید جهانگردان از یک کشور دیدن آثار باستانی آن سرزمین می باشد پس با توجه به یافته ها آثار باستانی نقشی بسزا در جذب توریست دارا می باشد. فرهنگ یک ملت بیانگر هویت جامعه و تعیین کننده نحوه احساس و رفتار اعضای جامعه است بنابر این می توان اذغان نمود که فرهنگ یک کشور در صنعت توریسم نقش مهم دارا می باشد. تاریخ و فرهنگ هر کشور رتبه ای عمیق در یکدیگر دارند و با توجه به اینکه کشور ما توانسته هویت تاریخی خود را حفظ کند پس فرهنگ اصیل ایران نیز محفوظ مانده است. در این تحقیق سعی شده که به جاذبه های باستانی تاق علی از منظر گردشگری پرداخته شود و این مسأله مورد تحقیق و بررسی قرار گیرد.

همچنین سعی شده به گونه ای راههایی مناسب در جهت جذب گردشگر و مشکلات و موانعی که بر سر راه آن وجود دارد مورد بررسی قرار گیرد و با ارائه راهکارهای مناسب قدمی در جهت رفع موانع موجود برداریم. اما این را نیز باید بدانیم که اینگونه مشکلات با حرف و صحبت حل نمی شود

اهداف تحقیق:

کارها را انگیزه ها پیش می برند و انگیزه نگارنده از این تحقیق نیز یک نگرانی و راهکارهای مناسب جهت استفاده بهینه از میراث فرهنگی می باشد. نگرانیها غالباً پیامد تجربه های تلخ است. با دریغ باید گفت که در نیم قرن اخیر بسیاری از جلوه های هستی فرهنگی از یکسو آماج بدسگالیهای بیگانگان و از دیگر سو، دستخوش برخی ندانم کاریهای خود باختگان و بی خردان بوده است. در این رهگذر بسیاری از آثار و پدیده های زندگی پیشینیان ما که می توانست مایه سرفرازی امروزیان باشد از میان رفت. این آثار که امروزه می توانست در جذب توریست نقشی مهم داشته باشد متأسفانه از میان رفته است و همانطور که می دانیم یکی از راههای نگهداشت هویت فرهنگی مردمان و سرزمینها، شناساندن ارزشهای آن است و کشور ما با سابقه

چند هزار ساله و آثار فرهنگی متعدد می تواند سیاهان و جهانگردان را به سمت خود جلب و جذب نماید تا علاوه بر منافع اقتصادی، هویت فرهنگ و ارزشهای فرهنگی را نمایان کند.

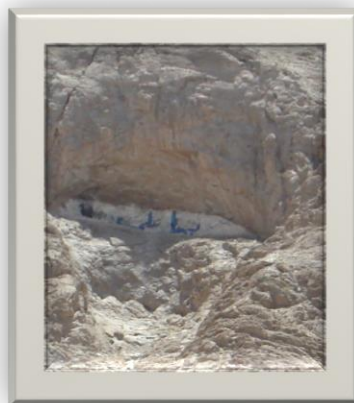
یافته های تاق علی

چشمه انجیرو : یکی دیگر از نشانه ها؛ دستکندی است که در انتهای زیرین تاق علی، و چسبیده به کوه کنده شده است. چشمه ای بسیار کم آب و با یک سنگابه(حوضچه) کوچک و به اندازه شکلی کنده کاری شده، شبیه یک کشکول است، که در ناحیه زیرین کف بستر(انجیرو) وجود دارد. پیرامون این آبدانک، به سبب افروختن شمع، دیواره کوه سیاه شده و آثار انبوه شمع های سوخته شده در آنجا مشاهده می شود. در هم جواری آن دست کند، چند اتاق باستانی نیمه مخروبه، یافت می شود که سنی دیرین دارند. در کنار این دو یادمان باستانی، درختی کهن از انجیر کوهی وجود دارد که هنوز هم انجیر می دهد، اما، بارها شکسته و دوباره رویش کرده است. کرمانی های گرامی، آن جایگاه را به سبب آن درخت، «انجیرو» می نامند.

چشم : یکی دیگر از نشانه بارز مهم در این یادمان باستانی، دست کندی است که به ریخت(شکل) یک «چشم» باز شده بسیار بزرگ است. این چشم همان مکان «تاق» را شامل می شود. این چشم آخرین فرتوری است که در پایان ترتیب پرتوها، چهره می نماید. تمام پاره های تشکیل دهنده آن چشم پیل پیکر، از دست کند می باشد. این چشم اندازه هایی حدود هفتاد متر پهنا، سی و پنج متر بلندا و چهل متر ژرفا دارد، کمان هلالی ریخت(شکل) چشم، دست کندی هنری را فرا گرفته است، که در درون نیمه بالایی این دستکند می باشد

اسکلت : یکی دیگر از نمادهایی تاق علی ، سایه نگار اسکلت است که در پس از کم شدن و جمع شدن سایه نگاری، و در راستای پویا نمایی کوه، فروغ می یابد. این سایه نگار به شکل یک اسکلتی بسیار بزرگ است که چهار دندان جمجمه اسکلت، آخرین بخش تحتانی این فرتور سایه ای را تشکیل می دهند، و به آشکارا می توان آن جمجمه سایه ایی را مشاهده کرد. این جمجمه بسیار هنرمندانه می باشد و یک شاهکار هنری و آیینی می باشد

این جمجمه نشانگر آن است که دو ویژگی را می توان از این نماد به دست آورد و ابتدا در مورد این است که صاحب این سایه نگاری مرده است. فلسفه دیگر نشانگر آن است که در چرخه زندگی مرگ بخش جدایی ناپذیر همه هستی است، و به ویژه سلسله دوران زندگی یک انسان را یادآور می شود. از سویی دیگر نشان دهنده آن است که براساس متن های اوستایی، جایگاه راستین پُل چینود در روی کره گیتی در این جا می باشد

سگ : یکی دیگر از نشانه‌هایی که یافتیم «سگ» می باشد. یکی از چکاد های(قله‌های) نزدیک به تاق علی، ریخت سردیسی از یک «سگ» را در کوه های هم جوار نشان می‌دهد که در حجمی گسترده، دست کند شده است. این نشانه به داستان اساتیری کیش مهر در زمان کشتن گاو، باز می گردد. یاری که همراه «ایزد مهر» بوده است یک سگ است، سگ آن یار باوفای مهر است که در هنگام کشتن گاو نزد مهر بوده است، و به نماد مهم تابلوهای دیوارهای نقاشی شده بدل گردیده است. مواد این پرتره ها شامل : نقاشی، کاشی کاری، گچ بری و . . . ، در نیایشگاه های کیش مهر در اروپا، تزیین شده و برجای مانده است

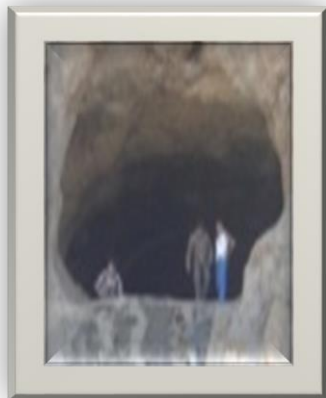

اشکفت : یکی دیگر از نشانه‌ها اشکفت (غار) بود. زیرا نیایش «مهریان» در دل اشکفت انجام می گرفته است. اشکفتی به درازای ۵۸ متر در کنار دست‌کند وجود دارد که مورد بررسی قرار نگرفته است

پیش‌ترها کرمانی‌ها به آن «کُت کفتار» می‌گفتند و سَد و آندی سال پیش که انگلیس‌ها در کرمان بودند به این اشکفت و دو اشکفت دیگر نیز «کُت انگلیسی‌ها» می‌گفتند. گفته می شود که پایان این اشکفت به اشکفت های زیرین راه داشته است و بریتانیایی ها پس از مدت ها کاوش‌ها کردن در آنها کنشگر بودند و سپس هنگامی که می بایست از کرمان بیرون روند، با ویران کردن انتهای این اشکفت، راه را مسدود می‌کنند. صدای این انفجار چنان مهیب بوده که مردم کرمان را به پرسش وا می داشت، بریتانیایی ها(سرپرسی ساکس) بیان می داشت که ما می خواهیم از پشت بند مدیر و تلمباری از خاک هنوز در آنجا

یافت می شود. در دو اشکفت دیگر نیز انگلیس ها به آرزوی دست یابی به تونل های پنهان زیر زمینی باستانی کرمان و کسب گنجینه های پنهان، دست به چنین کاری زدند. کسی هم تاکنون این نهاده(قضیه) را پیگیری نکرد. نیمرخ درونشُد : یکی دیگر از نشانه ها «درونشُد»(ورودی)، این اشکفت چهار گوش است و اگر از پهلو به آن نگاه شود نمایی از یک سر نیمرخ انسانی است که در سردر درونشُد اشکفت کنده شده است

کوه به شونُد(دلیل) دگرگونی های(تغییرات) جوی مانند؛ یخبندان، گرما، باد، باران و زلزله، فرسایش و آسیب بسیاری دیده است. به گمان بسیاری این اشکفت بر اثر پدیده های زمین شناسی برپا شده است، این گمانه زنی با بیان رای و اندیشه های(نظریات) درونش هموار شده و سقفش گنبدی است. وجود دهلیزهای درون آن، نشانگر کار دست آدمی است، و برخی از مهندسين زمین شناسی این نظریه را پذیرفتند.

سایه نگاره کلاغ : یکی دیگر از مهم ترین جورچین ها، نمادی بسیار زیبا و شگفت انگیز از «سایه نگاره یک کلاغ» در سینه دیواره کوه هم جوار می باشد که به درازای هفتاد متر حک شده است. این یافته را در بررسی های مداوم چندین ساله در پیرامون شیوشگان یافتیم. نماد کلاغ(پیام رسان)، نخستین گام کیش مهر بوده است. پیام رسان نخستین گام(مرحله) از هفت گامه(مرحله) مهرپرستان بوده که با نماد کلاغ، نمایش داده می شده است. در برخی نیایشگاه های برجای مانده در اروپا از آیین میتراپیسم، تابلویی از سنگ، گچ، سرامیک و یا نقاشی یافت می شود که هنگام کشتن گاو توسط مهر را نشان می دهد، کلاغی هم در گوشه آن تابلو کشیده شده است. اگر کلاغ رسم شده بر روی این تابلو ها و یا آثار هنری ۱۰ الی ۳۰ سانتی متر است، این کلاغ سایه نگاری شده حدود ۷۰ متر است. در پرتره زیر نمایش سایه نگاری کلاغ همراه نمایش اسکلت می باشد

هر چند که این دست کند بسیار هنرمندانه و با مهارت بسیار زیاد حکاکی شده است، اما؛ برای دیدن آن پُرتره سایه مینیاتوری از کلاغ، توجه زیادی می خواهد تا درک شود. از سویی کارگزاران(عوامل) انسانی نیز سبب شدت گرفتن تخریب این یادمان های باستانی کهن شده است .

اشکفت چلیپایی :

آن زاغ نگاه کن چون پرد مانند قیرگون چلیپا

یکی دیگر از این نشانه ها، اشکفتی دیگر با بازه(فاصله) اندکی از «دستکند شیوشگان» وجود دارد که در درونش(ورودی) آن شبیه یک چشم می باشد، میان آن به گونه "چلیپایی" تراشیده شده است. تا چندین سال پیش پادگان ارتشی بوده است، ولی امروزه به بوستان(پارک) دگرگون شده است. دو اشکفت دیگر نیز در پشت این کوه «سیدحسین» وجود دارد. همانا با دگرگونی کاربری بسیار دگرگون شده است

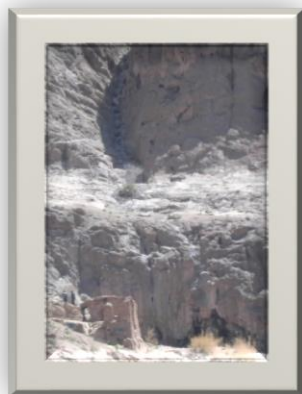

هاون : یکی دیگر از این نشانه ها «هاونی» است که در بلندای سمت راست کف تاق، تراشیده شده است. در هنگام برگزاری آیین های گوناگون مهرپرستان از گیاهی به نام «هوم» بهره می بردند. بخش مهم برپایی جشن آنها با ماده کستی آوری به نام هوم انجام می گرفته است و باور دارند که اهریمن بسیار از هوم وحشت دارد. ایزدی هم به نام هوم وجود دارد که در هوم پشت از آن یاد شده است.

هوم را در درون یک هاون می کوبیدند و از شیر آن می نوشیدند. مهران غیبی، کارشناس ارشد رشته گیاه شناسی، گیاه هوم را در دشت «شیوشگان» شناسایی کرده و بیان کرده که به فراوانی در گذشته می رویده است

زاده شده از کوه (کُت حلال حرام) : یکی دیگر از نشانه‌ها؛ راه گذر شگفت‌انگیزی است که در دره هم جوار تاق علی می باشد، در همین سده آن را کُت حلال حرام نامیده‌اند. زمان بازگشت از کوه به دره ای باریک و تنگ بر می خوریم که شبی بسیار زیاد دارد و گذر از آن بسیار سخت است. میان دره قلوه سنگ‌های بسیار بزرگ تراش‌خورده ای وجود دارد. روزنه دهلیزی تونل ماندی بسیار تنگی در میانه این تخته سنگ های قلو ه ای این دره ایجاد شده است که مسیر اجباری پایین آمدن از کوه است. نحوه گذر از درون سوراخ این دهلیز تنگ و تاریک به درازای نزدیک به هفت متر به گونه خمیده و گاه درازکش است، هر فردی که از این سوراخ می خواهد گذر کند بایستی چنین حالتی را برای خودش ایجاد کند تا بتواند از این راه بگذرد

د.

این حالت زاده شدن از دل سنگ و کوه را به نمایش می گذارد. مهریان باور داشتند که مهر از دل سنگ زاده شده است، و این گونه گمان می رود که شاید در آخرین مراحل از نیایش های مهریان در تاق، آخرین گام نیایش سالکان کیش مهر، گذر از شکم کوه بوده است، زیرا آنها کوه را بسیار سپندینه و نیرومند می دانستند و سالکان هم می بایست چنین کنند تا مانند یک نوزاد، پاک از کوه زاده شوند. به گمان من آخرین مرحله از حج مهرپرستان در کرمان گذر از این جایگاه مینویی انجام بوده است

جام جم : یکی دیگر از نشانه های جا لب در این دست کند «جام» است، سایه‌ای از جام وجود دارد که در انتهای سایه سر شکل می بندد، و در بالای سایه جام حدود ۱۰۰ متر پهنا دارد. بدین گونه که در هم زمانی پیدایش یک سر مینیاتوری کوه پیکر که به گونه سایه نیمرخ از انسان هویدا می شود، سایه جداگانه کوه پیکر «جام» ماندی در زیر سایه آن سر بسیار بزرگ نقش می بندد. همانند مینیاتورهای ایرانی انگار از درون آن جام، سری به بیرون برافراشته شده است. نمونه بارز این یادمان در بازمانده نقاشی مینیاتور ایرانی وجود دارد. در پیش از انقلاب در مینیاتور ایرانی داشتیم که دختری از درون جام، سر به بیرون تافته، چنانچه از آن نگاره در آگهی چای شهرزاد هم بهره برده بودند.

کهن دژ : (چکاد) کف بام(سقف) کوه های گرداگرد پیرامون شیوشگان و حتا حلقه های پسین(بعدی) کوه ها، بسیار ناهمگون هستند، اما؛ به گونه شگفت‌انگیزی در بالای چکاد(قله) کوه های «شیوشگان» با میدانی گسترده، بزرگ و هموار روبه رو هستیم، در حالی که نیمه دوم این کوه که از سمت سرآسیاب که به سمت شمال خاوری کشیده شده است، ریختی(شکلی) گنبدی می باشد

در چکاد کوه، میدانی بزرگ و هموار شده در سمت جنگل، وجود دارد که به اندازه چندین برابر یک زمین فوتبال پهنا و درازا دارد. با توجه به بازمانده های مخروطی های دیواره های دژی کهن و گفتگو با برخی پیران و کهنسالان کرمانی، که از بازمانده های یادمان های باستانی بر بلندا و گرداگرد این کوه خبر دادند؛ که تا ابتدای همین سده هم هویدا بوده است، بازمانده های باستانی دیگری هم در جای جای بام شیوشگان مشاهده می شود .

بر این اساس گمان می کنم شهر کرمان نخست در بالای کوه های «شیوشگان» بوده و پس از هزاران سال زندگی، به کوه هم جوار دژ دختر(قلعه دختر) جابجا شده است. پیشینه دژ دختر (نامی به معبد آناهیتا) را تا سه هزار سال پیش تخمین می زنند. شادروان باستانی پاریزی نیز در جستارهایی که ارایه داده بود آرمان از دختر را همان «آناهیتا» دانسته اند. آناهیتا همان مادر مهر است. هرچند، کندن کوه و سنگ در آن زمان برای اراده ایرانیان باستان سخت نبوده است، چنانچه ترعه ای(کانالی) را به نام سوئز را هم ایرانیان کنده بودند

دژ دختر : در هم جوار جنگل دژی بر فراز کوهی وجود دارد که دژ(قلعه) دختر نام دارد. سردیس بسیار بزرگ زنی نیز یافت می شود که روی به سوی آسمان دارد و در چکاد دژ دختر موجود است. راهی با ۱۴۴ پله از دژ دختر وجود دارد که به یکی از دروازه های این دژ در سمت جنوبی می رسیده است

سردیس ها : همانا(البته) یکی دیگر از شگفتی های کرمان را که مشاهده کرده ام و در در جای جای چکاد کوه های «شیوشگان» یافته ام، که به گمان من سردیس هایی می باشند که به زیبایی نمایان است. با توجه به این که در جستاری ارایه شده در نَسک پژوهش ها در مورد دست کندها، درازای سِن روستای گردشگری «میمند» که دست کند شده در دل کوه است را تا ۱۲۰۰۰ سال پیش تخمین می‌زنند. دکتر همایون در جستاری بیان داشته، دست کندهای «میمند» ابتدا نیایشگاه مهری‌ها بوده است. بسیاری از اندیشمندان نیز پذیرای این ایده می‌باشند و در دفترهای گوناگون تاریخی بارها از آن یاد شده است. برخی کهنسالان، تاریخ پیدایش میمند را با دست کند «تاق‌علی» هم زمان می‌دانند که بایستی بررسی های ژرف باستان شناسی انجام پذیرد. اما؛ تاریخ ژرف(دقیق) ساخت دستکند کرمان ناروشن(نامعلوم) است.

نتیجه گیری:

کرمان توانایی این پتانسیل را دارد که مردم جهان بدانند که چه جایگاه بلندی در پیدایش دانش، هنر و فرهنگ تمدن بشری، داشته است. هم چنین با توجه به دارا بودن(حضور) تمامی اسنادی که به دست آمده یافته و نشان دهنده آن است که بزرگترین نیایشگاه(قبله گاه) سراسر گیتی مهرپرستان، در کوه های شیوشگان کرمان بوده است. زیرا وجود متون و چکامه های زیادی که رمز گشایی شده است، این ادعای راستین را به اثبات می رساند. پیرو این ادعا، چکامه های(اشعار) کهن بسیاری در شرح ساخت این مکان سروده شده است. از سویی ساخت این بنا براساس دانش های گونه گون انجام شده است که با بررسی موشکافانه می توان پی برد که تاریخ پیدایش بسیاری از دانش ها دگرگون(عوض) خواهد شد و باز بسیار به پیش تر باز می گردد. زیرا دستوران(دانشمندان) فرزانه(حکیم) ایرانی با خرد خود، برنامه ریزی خردمندانه چند جانبه و گسترده دانش و هنر، جهت ساخت این دست کند انجام داده بودند و آن دستوران(دانشمندان) از دانشی فراوان برخوردار بوده اند. با پژوهش های بسیاری که به انجام رساندم، توانستم همسازی، همترازی، همپایه ای و همگونی مشخصات و مختصات البرز کوه را با شیوشگان کرمان، برابر بدانم و به گمانی توانا، البرز کوه، همان شیوشگان است .

شواهد گواه آن است که منشور کورش زابیده تفکر مهرپرستان است. با توجه به کشش هازمان(جامعه) جهانی، نسبت به بازمانده ها و آیین میترائیسم، کرمان این توانایی(پتانسیل) و پرکشش(جاذبه) را دارد که گردشگران و دستوران(دانشمندان) فراملی(بین المللی) بسیاری را از سراسر گیتی به خود جلب کند .

کلید واژه ها : البرزکوه، سایه نگاری، مهرپرستان، میتراایسم، تاق علی، ایزد مهر، کیش مهر، شیوشگان، شیونکوه، شیراشکوه .

فرجام سال ها پژوهش بسیاری از دستوران، در مورد آگاهی یافتن از جایگاه «البرزکوه»، به جایی نرسید. بنا بر کهن ترین دست نوشته های دینی، تاریخی و حماسی، البرزکوه، سپندینه ترین(مقدس ترین) و مینوی ترین(معنوی ترین) جایگاه بر روی سراسر گیتی است، که دیباچه آن محور پایه ای در متون دینی و ادبیات کهن پارسی است و از آن به کرات یاد شده است. البرزکوه؛ جایگاهی بسیار سپندینه، مینوی و بسیار بزرگ(عظیم)، به شمار می رود. برخی از این رُخ دادهای حیرت انگیز و استوره ای مهم دینی، تاریخی و فرهنگی بوده که در البرزکوه گزارش(شرح) داده شده است و فراگیرنده(شمول) اخباری چون : لانه سیمرغ، تربیت زال به دست سیمرغ، به بند کشیده شدن اژدی ها(ضحاک)، مکان حبس اهریمن، باشندگی(بودن) جام جم، آرامگاه زرتشت، مورد توجه ایزد مهر، جولانگاه و کاخ جمشید، بزرگترین نیایشگاه مهرپرستان گیتی و . . . از همه مهم تر وجود بارزه مکان پُل چینود یا پُل چینوت است که تکامی ارواحی که در سراسر گیتی در می گذرند می بایست از این جایگاه به جهانی دیگر رهسپار می شوند. شاید این رای واندیشه(نظریه) به فرضیه «کرم چا له ها» بسیار نزدیک می باشد.

دستوران (دانشمندان)، تاکنون با جستجوی بسیار نتوا نستند جایگاه مینوی البرزکوه را پیدا کنند. فرجام همگی پژوهش ها، همیشه(دایما) به بن بست می رسید. فرجام جُستار، پیرامون چیستی و چرایی ساخت چنین دست کند بزرگی در کوه های شیوشگان کرمان، می تواند یکی از مهم ترین یافته هایی باشد که در تاریخ کهن پارسی ایران زمین رُخ داده است، مهرکده شیوشگان می تواند نوشته ها و حدسیات گذشته را زیر سوال ببرد و جایگاه راستین البرزکوه را آشکار سازد. شیوشگان پاسخگوی بسیاری از سرنخ های حل نشده تاریخ، ادبیات و فرهنگ کهن ایران باستان است، و پاسخی برای چیستی و چرایی رُخ دادن همه حوادث شگفت انگیز تاریخی است. مهرکده شیوشگان تمامی پازل های تاریخی بیان شده را توانسته به نحوی شایسته به یکدیگر پیوند دهد، و راهگشایی در روشنگری(تفسیر) کلید واژه های مهم تاریخ و ادبیات کهن پارسی می باشد. اسامی و رُخ دادهایی که در متون کهن باستانی بیان شده با ورزگاه دامنه شیوشگان، مشابهات بسیار دارد. مَگاک مبهم دیگری هم وجود دارد که بایستی با یاری کارشناسان بخش های گوناگون پهنه دانش، جهت رمزگشایی، مورد ارزیابی و پژوهش های ژرف، قرار گیرد. از سویی دیگر؛ با بررسی و رمزگشایی دیوان چکامه سُرَایان(اشعار شعرای) نامدار، از هزاره پیش تاکنون، نمادها و نشانه های تاریخی و آیینی بسیاری وابسته(مربوط) به این جایگاه، در میان چکامه های دلکش، به زیبایی شرح داده شده است.

منابع:

تحقیقات میدانی نویسنده